

UNANİ TIP PENCERESİNDEN HACAMAT (KUPA TERAPİSİ)

HIJAMA BY UNANI'S UNDERSTANDING OF MEDICINE

Dr. Erkan TANALEL*
Dr. Mustafa UZUN**

* Samsun Salıpazarı 4 No'lu Aile
Hekimliği Birimi

** Kırıkkale İl Sağlık Müdürlüğü

Yazışma Adresi/Correspondence:

Dr. Erkan Tanalel
Salıpazarı Merkez ASM, Bereket Mahallesi
Salıpazarı Kasabası, Salıpazarı
55530, Samsun.
E-posta: tanalel_dr@hotmail.com

ÖZET

Hacamat, 5000 yıllık geçmişi olan, dermis tabakasındaki lenfatik kapiller, interstisyel sıvı, extraselüler alan, arteriovenöz bileşkeler, hücresel aktivasyon ve kutaneo-viseral reflex üzerinden etkisini gösteren geleneksel bir detoks terapi yöntemidir. Geçmişten günümüze farklı tıp ekollerini tarafından uygulanmış, her ekolün hastalık mekanizma kabulü üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Unani tıp ekolü, humoral patoloji teorisi temelinde uygulanan geleneksel bir tedavi usulüdür ve hacamat mekanizmasını bu teori üzerinden geleneksel bir dille açıklamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kupa Terapisi, hacamat, tamamlayıcı ve alternatif tıp

ABSTRACT

Hijama is a traditional method of detox therapy showing its effect via the lymphatic capillaries, interstitial fluid, extracellular space, arteriovenous junction, cellular activation and cutaneo-visceral reflex in the dermis, with a history of 5,000-years. From past to present, it has been applied by different medicinal disciplines and it has been tried to be explained by the admission of disease mechanism of each discipline. Unani medicinal discipline is a conventional treatment method based on the humoral pathology theory and it explains the cupping mechanism by a conventional language on this theory.

Key Words: Cupping therapy, hijama, comprehensive and alternative medicine

GİRİŞ

Unani tıp, günümüzde Hindistan'da uygulaması sürdürülen Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp (TAT) ekollerinden biridir. Temelinde 4 element teorisi yatar. 4 element teorisi Antik Yunan filozofu Aristo (MÖ 384-MÖ322) tarafından ortaya atılmış ve "evrene dörtlü ritim hakimdir" felsefesinden türemiştir¹. Daha sonra tıbbın babası olarak kabul edilen Hipokrat (MÖ 460-MÖ370) tarafından tıp ilmi içerisinde kullanılmaya başlanmış ve 4 elementin insan bedeni üzerindeki yansıması teorisini oluşturmuştur². Bu tıba "HÜMORAL PATOLOJİ" adı verilmiştir³. Dört element Ateş, Hava, Toprak, Su olarak isimlendirilmiş, bu elementler vücutta Sarı safra, Kan, Kara safra ve Balgam olarak karşılık bulmuştur. Bu sıvılara Humor veya Arapça tabiri ile "HILT" adı verilmiş olup, her bir Hümorun bir niteliği vardı.

Ateş – Sarı safra – Kuru ve sıcak

Hava-Kan-Nemli ve sıcak

Toprak –Kara safra – Kuru ve soğuk

Su- Balgam- Nemli ve soğuk

Humoral patolojinin esası, sağlıklı olmak bu 4 hilt'in dengesine bağlıydı⁴. Dış veya iç patojenik faktörler sebebi ile bu denge bozulunca hastalıklar ortaya çıkardı. Hipokrat'tan sonra gelen hekimlerin bir kısmı bu teoriyi reddetti. Bunlardan biri ASLEPIADES'tir (MÖ.124).

Daha sonra gelen ünlü hekimlerden GALEN(MS.130-200)'de Humoral Patoloji sistemini kabul etti. En önemli hekimlerden İBN-İ SİNA (MS 980-1037) Hümorale Patoloji Kuramını geliştirdi ve El-kanun fi't-tıb adlı 5 ciltlik dev tıp eserinde ayrıntılı olarak fizyoloji, patoloji ve hastalık –sağlık konularını hü-

moral patoloji zemininde açıkladı. Bu eser uzun yıllar Batı tıp fakültelerinde ders kitabı olarak okutuldu.

Hümorale Patoloji Teorisi daha sonra dünyanın çeşitli ülkelerin hekimleri tarafından benimsendi ve haliha-zırda Hindistan, Doğu Türkistan, Pakistan, İran gibi kültürlerde uygulanmaya devam ediyor. Hindistan'da Hümorale patoloji teorisinin adı "UNANİ TIP" olmuştur.

Unani tıp felsefesi yukarıda da bahsettiğimiz gibi dört hümorun dengesi üzerine çalışır⁵. Bu dört humorun dengesini tekrar yerine getirmek için uygulanan metodlar; beslenme, şifalı bitkiler, spor, hamam, müşhille ishal etme, kusturma (emezis) ve hacamatır.

Hacamat uygulamasının modern tıp bilgileri ile farklı etki mekanizmaları olduğu gibi Unani tıp bakış açısı ile Hacamat vücuttaki zararlı hale gelmiş ve nicelik olarak artmış humor veya humorları vücuttan uzaklaştırmak amacı ile yapılır.

Hekim öncelikle hastayı geleneksel usüllere göre muayene eder. Hastanın cilt rengi, saç rengi, fiziki yapısı, dil yapısı –rengi-şekli, tırnak yapısı, konuşma şekli (hızlı-yavaş) ve daha birçok belirteçle hangi hilt'in artıp azaldığını, hangi organları etkilediğini tespit eder ve sonuca göre ilgili hilt'ı vücuttan uzaklaştırmak için total tedavi protokolü içerisine hacamat uygulamasını da ekler.

Hacamat uygulamasında seçilecek dermatom ve noktalar, detoksifiye edilmesi gereken Hilt'in hangi organ veya organları etkilediği anamnezine göre seçilir. Buradaki sistemikte Dermatomlar, Head zonları ve Cutaneous-visseral reflex mekanizmaları göz önünde bulundurularak yapılır⁶.

Hacamat uygulamasının Unani tıp prosedürüne göre yapılmasında etkisi gözetilen diğer konular ayın çekim kuvveti ve mevsimlerdir. Her hilt'in niteliği mevsimlerle de ilişki içerisindedir. Mesela sarı safra'nın niteliği kuru ve sıcaktır. Mevsim olarak yaz ayının da niteliği kuru ve sıcak olarak belirtilmiştir. Dolayısı ile yaz aylarında sarı safranın vücutta artması ve sarı safraya bağlı patolojilerin ortaya çıkması beklenir. Hacamat uygulama-

sında sarı safra hilt'inin organı olan karaciğer ve safra kesesinin zonları göz önüne alınarak, o noktalardan uygulama yapılması gerekir.

Unani tıp bakış açısı ile hacamat önerilen durumlar açıklandığı gibi yapılmaması gereken durumlar da vardır. Hümorale teoride hacamat ile marazi hiltleri vücuttan uzaklaştırmak esas hedeftir. Ancak "Kalın Balgam" olarak nitelendirilen patolojilerde, aşırı zayıf veya obez hastalarda hacamat tedavisi önerilmez⁷.

Geleneksel hacamat uygulamalarında Hicri takvimin 17-19 ve 21. günleri dolunaydan çıkılıp yeni aya girilme dönemidir. Bu dönemde hücre içi sıvılar, kan ve lenf vücudun yüzeyine doğru çekilir. Dolayısı ile Unani tıp yaklaşımında detoks yapılması gereken sıvıların (Hümor, Hilt) deri yüzeyine fizyolojik olarak yaklaşmış olması tedavinin etkinliği açısından önem arzeder.

Geleneksel bir dil ile anlatımı yapılmış bu terminolojinin modern tıp karşılıkları ve hacamatın hastalıklar üzerine mekanizmaları üzerine yapılmış birçok çalışma vardır. Hong ve ark.⁸ Tarafından yapılan bir çalışmada, kupa uygulaması ile oluşturulan negatif basınçla kas ve sinir dokularına lokal kan akımında artış sağlayarak dokular üzerinde etki oluşturabileceği ifade edilmiştir. Gao ve ark.⁹ vücuttaki akupunktur noktalarına kupa uygulayarak hiperemi ve hemostaz oluşturarak terapötik etkiyi açıklamaya çalışmışlardır.

SONUÇ

Hastalıkların oluşum mekanizmaları hangi teorilerle açıklanırsa açıklansın, en büyük payı vücutta biriken patolojik maddelerin aldığını biliyoruz. Bunların sebebi olarak da ağır metaller, yiyeceklerdeki katkı maddeleri, ilaç atıkları, stresli yaşam şartları vs. suçlanmaktadır. Hacamat, geleneksel tıp ekollerinde farklı adlarla tanımlanmış olan patojenik faktörleri hızlı ve etki bir biçimde detoksifiye eden, aynı zamanda vücudun doğal detoks sistemlerini aktive eden tamamlayıcı bir uygulama olarak tüm dünyada başarı ile uygulanmakta ve üzerinde daha pek çok klinik araştırma yapılmaya devam edilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Huistra P, Paul H, Tollebeek J. Historians in the archive: An introduction. *History of the Human Sciences* 2013;26:3-7.
2. Bujalkova M, Straka S, Jureckova A, Slovakia. *Bratislavske Lekarske Listy*, 2001;102:489-92.
3. İbn – i Sina (Çev. Kahya E). *El-Kanun Fi't-Tıbb*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları; 2003:20-25.
4. Bayat AH. *Tıp Tarihi*. İzmir: Sade Mat-baa; 2003.
5. Hakim GM, Chishti ND. *The Traditional Healer's Handbook: A Classic Guide to the Medicine of Avicenna*. Vermont: Healing Arts Press; 1991:155.
6. Head H. On disturbances of sensation with especial reference to the pain of visceral disease. *Brain* 1893;16:1–133.
7. Nimrouzi M, Mahbodi A, Jaladat AM, Sadeghfard A, Zarshenas MM. *Hijamat in Traditional Persian Medicine Risks and Benefits*. *Journal of Evidence-Based Complementary & Alternative Medicine* 2014;19:128-36.
8. Hong SH, Wu F, Lu X, Cai Q, Guo Y. Study on the mechanisms of cupping therapy. *Zhongguo Zhen Jiu* 2011;31:932-4.
9. Cao H, Li X, Liu J. An updated review of the efficacy of cupping therapy. *PLoS One* 2012; 7:e31793.